

Περί ... Ανάγνωσης, Γραφής και Νέων Τεχνολογιών

Περί ... Ανάγνωσης

Η κατάκτηση του μηχανισμού της ανάγνωσης δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να επικοινωνήσει με το γραπτό λόγο. Πρόκειται για μια δεξιότητα που μας συνοδεύει σε όλη μας τη ζωή. Όλοι μας έχουμε μια γλυκιά ανάμνηση από τη δασκάλα μας στην Πρώτη τάξη και τις προσπάθειες που έκανε για να μας μάθει να γράφουμε και να διαβάζουμε.

Πολύ παραστατικά το θυμάται ο Ν. Καζαντζάκης στο βιβλίο του: **Αναφορά στον Γκρέκο**, (1961):

... Όταν γίνηκα πέντε χρονών, με πήγαν σε μια δασκάλα να με μάθει να γράφω στην πλάκα γιώτες και κουλούρες, να ξεπάρει το χέρι μου και να μπορώ να ζωγραφίζω, σα μεγαλώσω, τα γράμματα της αλφαβήτας. ... Μου οδηγούσε το χέρι, ... και μου αρμήνευε πώς να κρατώ το κοντύλι και να κυβερνώ τα δάχτυλά μου ...

Ως προς τον τρόπο και τη μέθοδο διδασκαλίας της πρώτης ανάγνωσης και γραφής η μέθοδος που έχει καθιερωθεί -χρόνια τώρα- είναι η αναλυτικοσυνθετική. Συχνά εφαρμόζουμε και τη συλλαβική μέθοδο για την εκμάθηση συχνόχρηστων και αντιπροσωπευτικών συλλαβών. Στο τέλος όμως πάλι καταλήγουμε στην αναλυτικοσυνθετική.

Θα έλεγε κανείς ότι πολύ λίγα πράγματα έχουν αλλάξει ως προς την εφαρμογή της εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Μετά από εκατό περίπου χρόνια συνεχίζουν να ισχύουν οι ίδιες οδηγίες με αναφορές στη μέθοδο και τον τρόπο διδασκαλίας. Αρκεί να διαβάσουμε τις «**Μεθοδολογικές οδηγίες για τη χρήση του αλφαβηταρίου**» που περιέχονται στην ειδική έκδοση για το διδακτικό προσωπικό που θα χρησιμοποιούσε το «**Αλφαβητάρι με τον Ήλιο**» του 1919. *

Το παρακάτω απόσπασμα είναι πολύ κατατοπιστικό:

*... Ένας από τους θεμελιώδεις σκοπούς στην πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου είναι να μάθει το παιδί να διαβάσει και να γράψει. Για να το κατορθώσει όμως αυτό, πρέπει να μπορεί να χωρίζει σε κάθε πρόταση τις λέξεις, να τις προφέρει καθαρά και σωστά, να τις αναλύει στα φωνητικά του στοιχεία και να τις συνθέτει· πρέπει να ξεχωρίζει τους φθόγγους τον ένα από τον άλλο, να του έχει εντυπωθεί καθαρώτατα η οπτική εικόνα από κάθε γράμμα και κάθε λέξη, και να έχει συνδεθεί με την αντίστοιχη ακουστική εικόνα και τις κινήσεις των φωνητικών οργάνων που χρειάζονται για να σχηματίσουμε το φθόγγο ή τη λέξη· και τέλος να κάνει τις κινήσεις του χεριού που χρειάζονται για το γράψιμο. Και όλα αυτά, οπτική και ακουστική εικόνα, κινήσεις φωνητικών οργάνων και χεριού, να συνδεθούν έτσι ώστε να καταλήξουν σε αυθόρμητο μηχανισμό. Πρόκειται λοιπόν για δύο δεξιότητες πολυσύνθετες, που παρουσιάζουν στο παιδί πολλές μαζί και μεγάλες δυσκολίες.» * **

Περί ... Γραφής

Η γραφή είναι η αντίστροφη διαδικασία από την ανάγνωση. Στην ανάγνωση ανακαλούμε από τη μνήμη μας τους ήχους των συμβόλων-γραμμάτων και συνθέτουμε αυτούς στο σχηματισμό συλλαβών και λέξεων. Αντίθετα, στη γραφή διακρίνουμε τους ήχους-φθόγγους που ακούγονται στη συλλαβή ή τη λέξη, ανακαλούμε από τη μνήμη μας τα σύμβολα που παριστάνουν οι ήχοι και γράφουμε τις συλλαβές και τις λέξεις. Πρόκειται για διαδικασίες που

κάνει βήμα προς βήμα ο αρχάριος αναγνώστης, ενώ ένας ώριμος αναγνώστης τις εκτελεί εντελώς μηχανικά και σε πολύ μικρό και ανεπαίσθητο χρόνο. Και εμείς οι ενήλικες όμως ενεργούμε σαν τους μικρούς μαθητές όταν χρειαστεί να κατακτήσουμε μια καινούρια δεξιότητα, μια καινούρια γνώση, πχ. όταν πάμε στη σχολή οδηγών για να μάθουμε οδήγηση και να δώσουμε εξετάσεις για το σχετικό δίπλωμα. Κάνουμε όλες τις ενέργειες βήμα προς βήμα: ρυθμίζουμε τους καθρέφτες, γυρίζουμε το διακόπτη της μηχανής, ελέγχουμε το δρόμο, παίζουμε βαθιά αναπνοή, λύνουμε το χειρόφρενο κτλ.

Για τη γραφή βέβαια θα πρέπει να προηγηθούν και ασκήσεις αδρής και λεπτής κινητικότητας για να έχει τη δυνατότητα ο μαθητής να γράψει τα γράμματα, κάποια από τα οποία δεν είναι και τόσο εύκολα για την ηλικία του.

Και πάλι θα παραθέσουμε ένα απόσπασμα από τις «**Μεθοδολογικές οδηγίες για τη χρήση του Αλφαβηταρίου**»:

... εκτός από τις χοντρότερες αρθρώσεις του χεριού, που έχουν ήδη αρκετά γυμναστεί στην προσχολική ζωή, θ' ασκήσωμε ακόμη και τις λεπτότερες αρθρώσεις των δαχτύλων, ώστε να μπορή το παιδί να κρατή καλά το κοντύλι ή το μολύβι και να ιχνογραφή εύκολα.

Το γράψιμο το ευκολύνουμε πάρα πολύ, όταν γυμνάσωμε το χέρι του παιδιού και ιδίως τα δάχτυλα. Για την άσκηση αυτή άφθονα μέσα μας δίνει το μάθημα της χειροτεχνίας, όταν κόβουν πχ. τα παιδιά και κολλούν με κόλλα ή με καρφίτσες χαρτόνι για να κάμουν διάφορα αντικείμενα, όταν καρφώνουν ξυλαράκια για τραπέζια, καρέκλες κ.ά., όταν πλάθουν με κοκκινόχωμα κτλ. Εκτός όμως από τη χειροτεχνία έχομε και άλλα μέσα που μπορεί να τα εφαρμόση κάθε σχολείο· έτσι πχ. τα παιχνίδια στο ύπαιθρο: να σκάβουν τα παιδιά με τα χέρια τους και να χτίζουν σε βρεμένο άμμο, να χτίζουν με πέτρες σπιτάκια, φούρνους και γεφύρια, να παίζουν τα πεντόβολα, το τόπι κτλ. ...

Περί... Νέων Τεχνολογιών

Νέες Τεχνολογίες υπήρχαν σε κάθε εποχή και ήταν αυτές που προσδιόριζαν τις τεχνολογικές δυνατότητες της εποχής τους. Χρησιμοποιούμε τον όρο Νέες Τεχνολογίες για να κάνουμε τη διάκριση από τις Παλαιές Τεχνολογίες και γενικότερα να δώσουμε έμφαση στις δυνατότητες που έχουν σήμερα αυτές οι ηλεκτρονικές συσκευές και στο όφελος που μπορεί να προκύψει από την ένταξή τους στη διαδικασία της μάθησης. Είναι γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί πάντα αξιοποιούσαν τις τεχνολογίες και τις δυνατότητες της εποχής τους για την εποπτεία και το εποπτικό υλικό που ήθελαν να χρησιμοποιήσουν στη διδασκαλία τους.

Ο Παντελής Προβελάκης στο βιβλίο του, **Ο Κρητικός, Το Δέντρο**, 1948, θυμάται και σημειώνει για «**Το σχολειό του μοναστηριού**»:

... Για να γυμνάζονται (οι μαθητές) στο γράψιμο, είχανε κάτου στο χώμα την αμμονδόστρωση και τα σύνεργα για να γράφουνε και να σβήνουνε. Τον άμμο τονε χαρακώναν μ' ένα ξύλινο τελάρο χωρισμένο με πήχες. Το πατούσαν στον άμμο και τυπώναν τις αράδες. Γράφαν ό,τι είχανε να γράψουνε, κι ύστερα σέρναν επάνω το ομαλιστήρι και σβήναν τη γραφή. Από την αμμονδόστρωση περνούσαν στο χαρτί, για να γυμνάζουν καλύτερα το χέρι τους. Στη ζώνη τους είχανε κρεμασμένη την καλαμαριά, με το σφουγγάρι μέσα, μουσκεμένο στο μελάνι, κι αντί για πένα βαστούσαν στο χέρι ένα χηνόπτερο ξυσμένο στην άκρη.

Στη λογαριαστική, μετρούσαν με τα χαλίκια του ποταμού και με τα κότσια. Όταν αρχίζαν να λογαριάζουν πάνω στον άμμο με νούμερα γραμμένα, την πράξη την έκανε όλη η τάξη μαζί, όπως γινότανε και το διάβασμα. ...

Από το κοντύλι και την πλάκα που χρησιμοποιούσε ο Ν. Καζαντζάκης, το χηινόφτερο και τα κότσια που χρησιμοποιούσε ο Π. Πρεβελάκης φτάσαμε στη σημερινή εποχή, την εποχή των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (Η/Υ). Οι Η/Υ διαθέτουν ήχο, εικόνα, κίνηση, δυνατότητα ελέγχου, καταγραφής και επανάληψης κάποιας ενέργειας κτλ. Η χρήση τους μας δίνει τη δυνατότητα να αναπτύξουμε δραστηριότητες που απευθύνονται κυρίως στην όραση και την ακοή ώστε να μπορεί ο μαθητής να εργάζεται και να συνεργάζεται με τους συμμαθητές του. Ο Η/Υ δε θα αντικαταστήσει το γονιό ή το δάσκαλο, το βιβλίο ή τον πίνακα, τις καρτέλες και τις εικόνες ή οποιοδήποτε άλλο εκπαιδευτικό υλικό χρησιμοποιούμε. Εμείς θα αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες που μας παρέχει για να κάνουμε τη διδασκαλία μας πιο αποδοτική και πιο ελκυστική.

* **Συντακτική Επιτροπή:** Δ. Ανδρεάδης, Α. Δελμούζος, Π. Νιρβάνας, Ζ. Παπαντωνίου, Μ. Τριανταφυλλίδης, Κ. Μαλέας (εικόνες), Αλφαβητάριο, (Το αλφαβητάρι με τον Ήλιο), Πρώτο μέρος, 1919, Αθήνα

* * Τα αποσπάσματα που προέρχονται από βιβλία είναι γραμμένα με πλάγια γράμματα και προσαρμοσμένα στο μονοτονικό. Διατηρήθηκε η ορθογραφία και η στίξη των πρωτοτύπων.

